

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

DRUHÁ SEKCE

VĚC HOUFOVÁ proti ČESKÉ REPUBLICE (č. 1)

(stížnost č. 58177/00)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

15. června 2004

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených článkem 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.

Ve věci Houfová proti České republice (č. 1),

Evropský soud pro lidská práva (druhá sekce), zasedající v senátu ve složení

pánové J.-P. COSTA, *předseda*,

L. LOUCAIDES,

C. BÎRSAN,

K. JUNGWIERT,

V. BUTKEVYCH,

paní W. THOMASSEN,

A. MULARONI, *soudci*,

a pan T. L. EARLY, *zástupce tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 25. května 2004,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 58177/00) směřující proti České republice, kterou dne 22. března 2000 podala Soudu paní Jarmila Houfová („stěžovatelka“), občanka České republiky, na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatelku před Soudem zastupuje její syn, pan R. Houf. Českou vládu („vláda“) zastupuje její zmocněnec pan V. Schorm.

3. Dne 1. července 2003 se druhá sekce rozhodla uvědomit vládu o části stížnosti týkající se délky restitučního řízení zahájeného stěžovatelkou. Na základě článku 29 odst. 3 Úmluvy druhá sekce rozhodla o současném projednání přijatelnosti a odůvodněnosti stížnosti.

SKUTKOVÝ STAV

4. Stěžovatelka se narodila v roce 1936 a trvale pobývá v Praze.

5. Továrna, jejímž vlastníkem byl otec stěžovatelky, byla v roce 1948 znárodněna a posléze přičleněna k národnímu podniku. V roce 1957 byl rozsah tohoto znárodnění upraven vyhláškou ministra průmyslu a zahrnul rovněž dům ve Fryštáku. V roce 1966 schválil národní výbor ve Fryštáku prodej uvedeného domu manželům Z. Kupní smlouva byla uzavřena dne 16. února 1967.

6. Dne 7. ledna 1992 stěžovatelka (spolu se svými sestrami) podala k Okresnímu soudu ve Zlíně proti manželům Z. žalobu na vydání domu na základě zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. V žalobě uvedla, že znárodnovací akt byl v rozporu s tehdy platnými zákony a ústavou, neboť její rodiče neobdrželi žádnou náhradu.

7. Dne 17. února 1992 byla stěžovatelka vyzvána k doplnění své žaloby, což učinila dne 12. března 1992.

8. Dne 22. dubna 1992 se konalo první ústní jednání ve věci, které však bylo odročeno na návrh zástupce stěžovatelky za účelem doplnění důkazů. Druhé jednání, které se

konalo dne 23. září 1992, bylo také odročeno, a sice na návrh žalující strany, která byla vyzvána k upřesnění svého návrhu.

9. Dne 25. října 1992 stěžovatelka svou žalobu doplnila s tím, že manželé Z. nabyli dům v rozporu s tehdy platnými předpisy a byli přitom protiprávně zvýhodněni.

10. Při třetím jednání, které se konalo dne 27. listopadu 1992, byl zástupce stěžovatelky opětovně upozorněn na nutnost blíže objasnit podanou žalobu a soud též ustanovil znalce. Znalecký posudek vypracovaný tímto znalcem byl předložen stranám k vyjádření. Soud mezitím pokračoval ve shromažďování důkazů nezbytných k vydání rozhodnutí ve věci samé.

11. Dne 15. září 1993 stěžovatelka svůj návrh upřesnila a vyzvala soud, aby manželům Z. nařídil uzavřít s ní dohodu o vydání domu.

12. Dne 20. prosince 1993 soud vyslechl nemocného svědka v jeho bydlišti. Další výslech tohoto svědka se konal dne 25. dubna 1994.

13. Při jednání konaném dne 22. března 1994 zástupce stěžovatelky změnil petit žaloby. Jednání bylo odročeno za účelem shromáždění důkazů navržených žalující stranou.

14. Po vyslechnutí stran, svědků a znalce a po provedení řady listinných důkazů včetně znaleckého posudku o cenách nemovitostí okresní soud žalobu stěžovatelky zamítl rozsudkem ze dne 21. června 1994. Soud připustil, že z důvodu absence náhrady bylo znárodnění provedeno v rozporu s platnými předpisy, avšak shledal, že nebylo prokázáno zvýhodnění manželů Z. při koupi domu.

15. Dne 5. srpna 1994 podala stěžovatelka odvolání, které dále doplnila 31. srpna a 13. září 1994. Dne 15. dubna 1995 se její sestry připojily k odvolání.

16. Dne 24. srpna 1995 dvě odvolatelky podaly odvolacímu soudu návrh, aby nekonal ústní jednání, dokud se jim nepodaří opatřit si doplňující důkazy.

17. Dne 28. března 1996 bylo soudu předloženo rozsáhlé doplnění žaloby.

18. Dne 11. dubna 1996 Krajský soud v Brně jako soud odvolací vyslovil souhlas se závěry okresního soudu, avšak změnil formálně výrok jeho rozsudku. Soud po přezkoumání předchozího řízení a doplnění důkazů a na základě ustanovení zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, zamítl námitky stěžovatelky a rozhodl, že manželé Z. nejsou povinni jí předmětný dům vydat.

19. Dne 29. července 1996 stěžovatelka napadla rozhodnutí ze dne 21. června 1994 a ze dne 11. dubna 1996 ústavní stížností, v níž uvedla, že soudy porušily zásady spravedlivého procesu a že jejich závěry nebyly v souladu s provedenými důkazy.

20. Blíže nespecifikovaného dne podala stěžovatelka dovolání, v němž napadla právní posouzení věci soudy.

21. Dne 30. října 1997 Nejvyšší soud prohlásil dovolání za nepřípustné s tím, že pro ně není dán zákonný důvod.

22. Dne 8. prosince 1999 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost stěžovatelky ze dne 29. července 1996 pro zjevnou neopodstatněnost. Ústavní soud uvedl, že navrhovatelka toliko polemizuje s právními argumenty a názory soudů nižších stupňů, a připomněl, že jeho úlohou není napravovat situaci, kdy stěžovatel neunesl důkazní břemeno, a že právo na spravedlivý proces nezaručuje úspěch ve věci. Soudy v daném případě věc posoudily důkladně a podrobně, provedly veškeré důkazy navržené stěžovatelkou a dokonce i další důkazy a dále připustily obsahové změny její žaloby, to vše při dodržení zásady volného hodnocení důkazů.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 Odst. 1 ÚMLUVY

23. Stěžovatelka tvrdí, že délka výše uvedených řízení byla v rozporu s principem „přiměřené lhůty“ zakotveným v článku 6 odst. 1 Úmluvy, který zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla (...) v přiměřené lhůtě projednána (...) soudem (...), který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích (...).“

24. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasí.

25. Relevantní období začalo až v okamžiku, kdy Úmluva vstoupila v platnost pro Českou republiku, tedy dne 18. března 1992. Pro posouzení přiměřenosti lhůt, které od tohoto data uplynuly, je však nutné brát zřetel na stav, v němž se v té době nacházelo řízení zahájené dne 7. ledna 1992.

26. Pokud jde o konec tohoto období, vláda tvrdí, že skončilo dne 11. dubna 1996, kdy nabylo právní moci rozhodnutí odvolacího soudu. Dle názoru vlády nelze do tohoto období zahrnout délku řízení před Ústavním soudem (a obdobně ani délku řízení před Nejvyšším soudem), neboť ústavní stížnost stěžovatelky byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost, a proto nebylo možné rozumně očekávat, že by řízení před Ústavním soudem mohlo ovlivnit výsledek řízení před soudy nižších stupňů.

Stěžovatelka tuto argumentaci zpochybňuje. Domnívá se, že kdyby byl Ústavní soud postupoval v souladu s právními předpisy i vlastními nálezy, byl by také mohl zrušit rozhodnutí soudů nižších stupňů.

27. Soud poznamenává, že úkolem českého Ústavního soudu je posuzovat dodržování základních práv a napravovat jejich případné porušení. Pokud by byl tedy Ústavní soud dospěl k závěru, že došlo k porušení ústavně zaručených práv, jichž se stěžovatelka dovolává, byl by mohl zrušit předchozí rozhodnutí a vrátit věc soudům nižších stupňů. Soud se proto domnívá, že argument vlády založený na zjevné neopodstatněnosti ústavní stížnosti stěžovatelky je irelevantní, neboť nelze dopředu odhadnout, jak by řízení o této ústavní stížnosti dopadlo. Z toho se podává, že délku řízení před Ústavním soudem je třeba zahrnout do období, jehož délka je předmětem rozhodování Soudu.

28. Předmětné řízení vedené na čtyřech instancích (z toho na dvou současně) tedy skončilo dne 8. prosince 1999. Celkem trvalo sedm let, osm měsíců a dvacet jedna dní. Věc byla přitom dva a půl měsíce projednávána soudem před začátkem relevantního období.

A. K přijatelnosti

29. Vláda vznáší námitku nedodržení šestiměsíční lhůty s odůvodněním, že část stížnosti týkající se délky řízení není obsažena ve formuláři stížnosti ze dne 22. března 2000. Dle tvrzení vlády stěžovatelka ve formuláři stížnosti pouze odkazuje na článek 6 odst. 1 Úmluvy a cituje jeho první větu, přičemž předmětnou část stížnosti zmiňuje až ve svém podání ze dne 20. února 2003. Vláda se domnívá, že se zde jedná o nepřipustné rozšíření stížnosti, neboť bylo provedeno opožděně.

30. Dle názoru stěžovatelky se vláda takto snaží vyhnout se své odpovědnosti a zaujímá stejný postoj jako národní soudy, které pohrdají občany a nereagují ani na jejich stížnosti na průtahy v řízení.

31. Soud na prvním místě připomíná, že pouze on sám může rozhodnout o právní kvalifikaci skutků, které stojí na počátku stížnosti, a to bez ohledu na ustanovení Úmluvy, na něž se stěžovatel odvolává. V daném případě Soud shledal, že advokátka stěžovatelky ve formuláři stížnosti odkazuje na článek 6 odst. 1 Úmluvy, jehož znění cituje, a dále uvádí zvláště, že „každý má právo na to, aby jeho záležitost byla projednána v přiměřené lhůtě“. Dne 3. ledna 2003 Soud stěžovatelku vyzval k upřesnění její stížnosti, což učinila dopisem ze dne 20. února 2003, v němž mimo jiné výslovně napadla délku předmětného řízení.

32. Vzhledem k tomu, že stěžovatelka od počátku odkazovala na článek 6 odst. 1 Úmluvy, se Soud domnívá, že předmětem této věci byla, byť jen v pozadí, rovněž délka řízení a že by bylo příliš formalistické, kdyby byl dopis ze dne 20. února 2003 považován za rozšíření stížnosti.

33. S ohledem na výše uvedené Soud zamítá vládou vznesenou námitku opožděnosti stížnosti na nepřiměřenou délku řízení.

34. Soud konečně konstatuje, že tato část stížnosti není zjevně neopodstatněná ve smyslu článku 35 odst. 3 Úmluvy. Soud u této části stížnosti neshledal žádný jiný důvod nepřijatelnosti. Prohlašuje ji tedy za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

35. Vláda na prvním místě poznamenává, že se v daném případě jedná o relativně složitou věc, neboť restituční žaloba stěžovatelky byla projednávána krátce po vydání příslušných právních předpisů, jejichž aplikace byla doprovázena značnými výkladovými obtížemi. Rozhodnutí ve věci samé rovněž vyžadovalo posouzení předchozích právních předpisů a shromáždění nezanedbatelného množství důkazů.

Dle vlády pak stěžovatelka i ostatní žalující osoby přispěly k délce řízení tím, že nebyly s to přesně formulovat své nároky, navrhovaly provedení důkazů, které nebyly nezbytné pro rozhodování ve věci, a často žádaly o odročení ústních jednání.

Soudy dle názoru vlády naopak náležitě dbaly na řádný průběh řízení, snažily se o objasnění skutkové stránky věci v co nejkratší lhůtě a vyvinuly značné úsilí ke shromáždění potřebných důkazů.

36. Stěžovatelka naproti tomu tvrdí, že délka předmětného řízení je pouze druhotného významu, neboť hlavní problém tkví v odmítnutí její restituční žaloby. V této souvislosti tvrdí, že národní soudy nepostupují v souladu se zákonem, pohrdají občany a podléhají politickému nátlaku. Soudní řízení podle stěžovatelky obecně trvají příliš dlouho. Stěžovatelka sama vedla devět řízení o průměrné délce deset až dvanáct let. Dle jejího názoru je nečinnost soudů úmyslná, neboť je v zájmu dlužníků a současných vlastníků, kteří majetek nabyli v rozporu se zákonem u vědomí, že vláda tyto „krádeže“ následně zlegalizuje.

Stěžovatelka svou věc považuje za jednoduchou a zcela jasnou a uvádí, že soudy neodpověděly na její stížnost na neoprávněné průtahy v řízení. Tvrzení vlády ohledně potíží s výkladem právních předpisů na jedné straně a ohledně průtahů přičitatelných samotné stěžovatelce na straně druhé jsou podle stěžovatelky rozporuplná.

Konečně, byla-li stěžovatelka nucena měnit a doplňovat svou žalobu, bylo tomu tak proto, že musela reagovat na vývoj situace a judikatury vzhledem k tomu, že soudy nedokázaly rozhodnout v přiměřené lhůtě. Stěžovatelka byla dále nucena navrhnout řadu důkazů, protože soudci, z velké části bývalí členové komunistické strany, nebyli příznivě nakloněni myšlence restitucí a zástupce odpůrců byl navíc bývalý soudce, který působil dokonce na

obecním úřadě, přičemž měl přístup do jeho archivu a mohl tak odstraňovat relevantní důkazy.

37. Soud připomíná, že přiměřenost délky řízení se posuzuje na základě okolností daného případu a s ohledem na kritéria stanovená jeho judikaturou, jimiž jsou zejména složitost věci, chování stěžovatelky a postup příslušných orgánů, jakož i význam sporu pro dotčené osoby (viz z mnoha dalších rozsudek ve věci *Frydlender proti Francii* [velký senát], č. 30979/96, § 43, ESLP 2000-VII, a rozsudek ve věci *Hartman proti České republice*, č. 53341/99, § 73, ESLP 2003-VIII).

38. Soud shledává, že předmětná věc nebyla obzvláště složitá. Stěžovatelka sice přispěla v jisté míře k délce řízení zejména před soudem prvního stupně, jejím chováním však nelze odůvodnit celkovou délku řízení. Postup soudních orgánů je způsobilý kritiky; v této souvislosti Soud poukazuje na dlouhá období nečinnosti, která nelze přičítat stěžovateli, a to zejména období od podání odvolání stěžovatelky v srpnu 1994 do podání návrhu dvou odvolatelek v srpnu 1995, a dále dobu v trvání více než dvou let, než Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatelky, počítanou od okamžiku zamítnutí jejího dovolání.

39. Soud za těchto okolností dospívá k závěru, že celkovou délku řízení v trvání více než sedmi let a osmi měsíců nelze považovat za vyhovující požadavkům na „přiměřenou lhůtu“ zaručenou článkem 6 odst. 1 Úmluvy.

K porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy tedy došlo.

II. K OSTATNÍM TVRZENÝM PORUŠENÍM

40. Ve svém vyjádření ze dne 25. října 2003 stěžovatelka zopakovala své námitky ohledně údajného zásahu do svého práva na ochranu vlastnictví z důvodu zamítnutí restituční žaloby, údajné nespravedlivosti řízení a nekonání ústního jednání v řízení před Ústavním soudem. Soud poznamenává, že se jedná o námitky, které senát prohlásil za nepřijatelné v rozhodnutí ze dne 1. července 2003.

41. Soud připomíná, že rozsah věci je vymezen rozhodnutím o přijatelnosti. Z toho vyplývá, že Soud není příslušný k projednání výše uvedených námitek, neboť se nacházejí mimo rámec, který byl vymezen předchozím rozhodnutím o přijatelnosti stížnosti (viz obdobně rozsudek ve věci *Bezicheri proti Itálii* ze dne 25. října 1989, série A č. 164, § 27).

III. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

42. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

43. Stěžovatelka požaduje částku 1.001.000,- Kč, tj. 31.158 €, z titulu materiální újmy; tato částka odpovídá znalecm stanovené hodnotě domu, jehož vydání se stěžovatelka v předmětném řízení domáhala.

Požaduje také částku 800.000,- Kč (přibližně 24.902 €) z titulu způsobené morální újmy s odůvodněním, že řízení přispělo ke zhoršení jejího zdravotního stavu, a dále částku 350.000,- Kč (přibližně 10.895 €) jako náhradu „ztraceného času“.

44. Vláda se domnívá, že v daném případě neexistuje příčinná souvislost mezi délkou předmětného řízení a materiální škodou, již se stěžovatelka dovolává. Částku, kterou stěžovatelka požaduje z titulu morální újmy, považuje vláda za nepřiměřenou a vyjadřuje své pochybnosti o vlivu délky řízení na zdravotní stav stěžovatelky.

45. Soud připomíná, že závěr o porušení Úmluvy, k němuž dospěl, se vztahuje výhradně na porušení práva stěžovatelky na projednání záležitosti v „přiměřené lhůtě“. Za těchto okolností Soud neshledal příčinnou souvislost mezi konstatovaným porušením a tvrzenou materiální újmou a tento návrh zamítá (viz obdobně rozsudek ve věci *Schmidtová proti České republice*, č. 48568/99, § 79, ze dne 22. července 2003).

Soud naopak připouští, že délka předmětného řízení stěžovatelce způsobila jistou morální újmu. Vzhledem ke skutečnosti, že stěžovatelka částečně přispěla k délce tohoto řízení, Soud na spravedlivém základě v souladu s článkem 41 Úmluvy rozhodl, že stěžovatelce bude přiznána částka 2.000 € z titulu morální újmy.

B. Náklady řízení

46. Stěžovatelka požaduje částku 450.000,- Kč (přibližně 14.007 €) na úhradu nákladů řízení před vnitrostátními soudy a před Soudem.

47. Vláda poznamenává, že částky požadované stěžovatelkou, která na podporu svého návrhu předložila kopie různých dokumentů, nebyly z velké části vynaloženy ve snaze zabránit porušení Úmluvy nebo takové porušení napravit a že některé z těchto částek byly rovněž vynaloženy ostatními navrhovatelkami. Vláda se proto domnívá, že stěžovatelce lze nahradit pouze náklady vynaložené v souvislosti s řízením před Soudem a s podáním vnitrostátních stížností na průtahy v řízení, které dosahují nejvýše částky 30.000,- Kč (934 €).

48. Soud připomíná, že dospěje-li k závěru o porušení Úmluvy, může stěžovatelům přiznat náhradu nákladů, které vynaložili před národními soudy ve snaze zabránit porušení Úmluvy nebo takové porušení napravit (rozsudek ve věci *Zimmermann a Steiner proti Švýcarsku* ze dne 13. července 1983, série A č. 66, § 36, a rozsudek ve věci *Hertel proti Švýcarsku* ze dne 25. srpna 1998, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1998-VI, § 63). Dále je zapotřebí prokázat jejich reálnost a nezbytnost a účelnost vynaložené částky (rozsudek ve věci *Bottazzi proti Itálii* [velký senát], č. 34884/97, § 30, ESLP 1999-V).

Vzhledem k informacím, které má Soud k dispozici, a k výše uvedeným kritériím Soud stěžovatelce přiznává celkovou částku 900 € z titulu náhrady všech nákladů řízení.

C. Úroky z prodlení

49. Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení založeny na úrokové sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky, zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* zbývající část stížnosti za přijatelnou;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
3. *rozhoduje*, že není příslušný k posouzení ostatních námitek vznesených stěžovatelkou;
4. *rozhoduje*,
 - a) že žalovaný stát má zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle článku 44 odst. 2 Úmluvy, částku 2.000 € (dva tisíce euro) z titulu náhrady morální újmy a částku 900 € (devět set euro) z titulu náhrady nákladů řízení, které se převedou na národní měnu žalovaného státu podle kursu platného ke dni zaplacení, a dále případnou částku daně;
 - b) že od uplynutí výše uvedené lhůty až do zaplacení budou stanovené částky navyšovány o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
5. *zamítá* v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 15. června 2004 v souladu se článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

T. L. EARLY
zástupce tajemnice

J.-P. COSTA
předseda